

Uluslararası Ders Kitapları ve Eğitim Materyalleri Dergisi

Idioms in Teaching Turkish as a Foreign Language

An Application Proposal

Hanife Kılıç¹

Yildiz Technical University, Institute of Social Sciences, Teaching Turkish to Foreigners

Talat Aytan²

Yildiz Technical University, Department of Turkish Education

ABSTRACT

Teaching Turkish as a foreign language has become a great need in recent years. The number of foreigners who want to learn Turkish both at home and abroad is increasing day by day. This increased the number of studies in the field. "Vocabulary teaching" is one of the main subjects of language teaching. Vocabulary directly affects the effective use of comprehension and expression skills in the target language. Vocabulary includes elements consisting of words, idioms, proverbs, dilemmas, stereotypes, stereotypes, terms and foreign words that make up a language and forms the whole of words in a language. Therefore, when teaching Turkish to foreigners, it is necessary to emphasize on the subject of vocabulary teaching. Various methods can be used to teach the words of a language to the target audience. In this context, stories based on telling can be used. As in the member of European Council, learning levels and language proficiency standards defined by the The Common European Framework of Reference for Languages have been taken as the basis of foreign language teaching in Turkey. In this study, which is limited to B1 and B2 levels defined in the Common European Framework of Reference for Languages, stories were written and various questions were prepared about these stories. In this study, meaningful and permanent learning of idioms based on their contextual meaning has been aimed. In addition, learning the idioms is made faster and easier by using the source language (the mother tongue of the student). Another distinctive feature of the study is that the story texts are original texts written by the authors.

Key Words: Teaching Turkish to Foreigners, Vocabulary Teaching, Idioms and Stories Page.

ARTICLE INFO

Received: 1.12.2019

Revision received:

09.12. 2019

Accepted: 12.12. 2019

Published online:

16.12.2019

¹ Corresponding author:
klchanife@gmail.com

Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Deyimlere Yönelik Bir Uygulama Önerisi*

Hanife Kılıç¹

Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yabancılar Türkçe Öğretimi

Talat Aytan²

Yıldız Teknik Üniversitesi Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı

ÖZET

Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi, son yıllarda büyük bir ihtiyaç hâline gelmiştir. Hem yurt içinde hem de yurt dışında Türkçe öğrenmek isteyen yabancıların sayısı gün geçtikçe artmaktadır. Bu durum söz konusu alandaki çalışmaların da çoğalmasını sağlamıştır. Dil öğretiminde üzerinde durulan konuların başında “Kelime öğretimi” gelmektedir. Sahip olunan söz varlığı hedef dildeki anlama ve anlatma becerilerini etkili bir şekilde kullanmayı doğrudan etkilemektedir. Söz varlığı, bir dili meydana getiren kelime, deyim, atasözü, ikileme, kalıp söz, kalıplaşmış söz, terim ve yabancı sözcüklerden meydana gelen unsurları içerir ve bir dildeki sözlerin bütününe meydana getirir. Bu nedenle yabancılar Türkçe öğretirken kelime öğretimi konusu üzerinde hassasiyetle durmak gerekir. Bir dile ait kelimeler hedef kitleye öğretilirken çeşitli yöntemler kullanılabilir. Bu bağlamda anlatma esasına dayanan hikâyelerden yararlanılabilir. Avrupa Konseyi üye ülkelerinde olduğu gibi Türkiye’de de yabancı dil öğretiminde Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni’nin (The Common European Framework of Reference for Languages) tanımladığı öğrenme düzeyleri ve dil yeterlilik ölçütleri temel alınmıştır. Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni’nde tanımlanmış B1 ve B2 düzeyleriyle sınırlandırılan bu çalışmada çeşitli konularda bu düzeye yönelik hikâyeler yazılmış, bu hikâyeler hakkında çeşitli sorular hazırlanmıştır. Bu çalışmada Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenlere deyimlerin “hikâye içindeki bağamlarından” hareketle anlamlı ve kalıcı olarak öğretilmesi amaçlanmaktadır. Ayrıca öğrencilerin deyimleri daha hızlı ve kolay öğrenmelerini sağlamak amacıyla deyimlerin öğretiminde kaynak dilden (öğrencinin ana dili) yararlanılmıştır. Hikâye metinlerinin yazarlar tarafından kaleme alınmış özgün metinler olması da çalışmanın ayırıcı bir özelliğidir.

Anahtar Kelimeler: Yabancılar Türkçe Öğretimi, Kelime Öğretimi, Deyimler ve Hikâyeler.

MAKALE BİLGİSİ

*Alınma Tarihi:01.12.2019
Düzeltilmiş hali alınma tarihi: 09.12. 2019
Kabul Edilme Tarihi: 12.12. 2019
Çevrimiçi yayınlanma tarihi: 16.12.2019*

¹ Sorumlu yazar iletişim bilgileri:
klchanife@gmail.com

*Bu makale Yıldız Teknik Üniversitesinde 24-26 Ekim 2019 tarihlerinde düzenlenen Ders Kitapları Uluslararası Sempozyumu (DEKUS 2019)’nda sunulan sözlü bildirinin genişletilmiş hâlidir.

Giriş

“Dil; kültürel değerleri toplumun geçmişiyle ilgili olayları, milli ve yerli birikimi genç kuşaklara aktararak bilginin nesiller arası sürekliliğini sağlar. Bu yönüyle bireyin kimlik oluşumunu destekleyen önemli bir etkidir” (Kula 2012: 13). Günümüzde ikinci dil öğrenimi ve öğretimi büyük önem kazanmıştır. Türkiye’de de Yabancılara Türkçe Öğretimi’ne ilgi her geçen gün artmaktadır. Türkçe öğrenmekteki motivasyon kaynaklarının eğitim, evlilik, ticaret iş vb. sebepler olduğu gözlenmektedir. Yabancı bir dili öğrenirken en önemli dil unsuru kelimelerdir. Kelimeler kişinin söz varlığını oluşturur. “Dil bizi hayatta başarılı kılar. Bir insanın bildiği kelimelerin sayısı ne kadar çok olursa onun, anlama ve anlatma yeteneği de o kadar kuvvetli olur. Bir dili bilmek demek, konuşulanı, yazılanı anlamak ve bizzat konuşmak ve yazmak demektir. İdeal, bir dilde kullanılan bütün kelime ve deyimleri bilmektir. İşte o zaman insan, geniş duygu ve düşünce dünyasına rahatça açılabilir” (Kaplan 2001,163).

Bir dili öğrenmenin ana dilden farklı olarak gerçekleştiği bilinmektedir. Çünkü dil o ülkeye ait kültürü, bakış açısını, geçmişi barındırır. Kişinin kendi ana dilini edinmesiyle farklı bir kültürün dilini öğrenmesi ve o dili bir bireye öğretmesi birtakım farklılıkları da beraberinde getirmektedir. Bu farklılıklar alfabe, sözcük yapısı, sözcük hazinesi; deyimler ve atasözleri gibi mecazlı ifadelerden kaynaklanmaktadır. Deyimler, kullanıldığı dili konuşan toplumun dünya görüşünü, yaşam biçimini, gelenek, göreneklerini ve inançlarını, nükte eğilimini, düşünce yapısını, imgelem, algılama ve anlatım gücünü yansıtmaları sebebiyle millî kimliğin bir parçasıdır (Aksan 2001: 90). Öğrencinin Türkçeye ne kadar hâkim olduğu; atasözleri, deyimleri, mecaz içerikli kelimeleri kullanmasından anlaşılmaktadır. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde son zamanlarda bilimsel araştırmalar yoğunlaşmasına rağmen, deyim öğretimine yönelik çalışmalar azdır. Bir dile ait kelimeler hedef kitleye öğretilirken çeşitli yöntemler kullanılabilir. Bu kapsamda kullanılacak materyallerden biri de hikâyelerdir. Arapça kökenli bir kelime olan "hikâye"nin ilk anlamı, bir nesneye benzemek, bir kimseyi davranışlarıyla veya sözleriyle taklit etmektir. Öğrencinin hayal gücünü harekete geçiren hikâye, roman, masal gibi eserler hem kalıp ifadelerin edinimini sağlamakta hem de kelime hazinesini geliştirmektedir. Öğrenci, okuduğu edebî eserler ile gündelik hayatta yaşadıklarını karşılaştırabilmektedir. Bu yöntemle yapılan öğretim, öğrenciyi güdülemesi ve akılda kalıcılığı sağlaması yönünden etkilidir.

Bu çalışmada Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenlere deyimlerin “hikâye içindeki bağlamlarından” yola çıkılarak öğretilmesi amaçlanmıştır. Ayrıca öğrencilerin deyimleri daha hızlı ve kolay öğrenmelerini sağlamak amacıyla deyimlerin öğretiminde kaynak dilden (öğrencinin ana dili) yararlanılmıştır.

Yöntem

Bu çalışmada çeşitli konularda B1-B2 düzeye yönelik hikâyeler yazılmış, bu hikâyeler metin altı sorularıyla desteklenmiş ayrıca deyimlerin kaynak dildeki karşılıkları metne konulmuştur. Hikâye metinlerinin yazarlar tarafından kaleme alınmış özgün metinler olması da çalışmanın ayırıcı bir özelliğidir. Çalışmanın uygulanabilirliğini test etmek için İstanbul’daki 80 dakikalık bir uygulama alıştırması yapılmıştır.

Problem Durumu

Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi sürecinde farklı sorunlar ile karşılaşmaktadır. Bu sorunların başında özellikle “B1-B2” seviyesindeki öğrenciler için kelimenin cümle içindeki anlamını kavrayamama sorunu gelmektedir. Retorik değer taşıyan deyimlerin öğretimi Türkçenin yabancılara öğretiminde güçlük çekilen konulardan biridir.

Çalışmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı deyimleri, hikâyelerle kurgusu içerisinde öğrencilere sezdirmek ve kaynak dil desteği ile öğrenmenin kalıcılığını sağlamaya çalışmaktır. Çalışma betimsel karakterli öneri mahiyetinde bir çalışmadır.

Çalışmanın Uygulama Materyalleri

Bu çalışmada B1- B2 düzeyine hitap etmek üzere altı özgün içerik oluşturulmuştur:

1. Sabırlı Olmak

“Aşağıdan yukarıya çıkmak ne kadar zormuş” dedi genç adam. Boyu uzundu çok uzun. Her gün evden işe giderken bu yolu yürüyordu, buna mecburdu. Gün doğumundan hemen sonra kalkar, önce yüzünü yıkamak için banyoya girer, mütemadiyen banyo kapısının kirisine kafasını vurur, tamamen uyanmış olurdu. Uzun boylu olmak ne kadar da zordu. Kendi evi de küçüktü ama henüz maaşı yeni bir eve taşınmasına yetecek kadar değildi. Yüzünü yıkadıktan sonra mutfığa geçti, zaten onun adımları ile banyodan mutfığa geçmek, iki adım bilemedin üç adımlık mesafe idi. Çaydanlığa su doldurup ocağın büyük gözünü yaktı. Daha sonra akşamdan yıkanmış gömleğini ütölemeye koyuldu, gömleği ütöledi, çayı demledi, kendine tereyağlı yumurta yapıp kahvaltısını güzelce yaptı. Tabi ki bulaşıklarını yıkadı, yatağını topladı. Diz üstü bilgisayarını açıp bugünkü toplantının notlarına göz atmaya koyuldu ki tam o anda pahalı marka telefonuna mesaj geldi. Bakmayın pahalı marka telefonu olduğuna, bizimki, gayet fakir bir çalışandı kıt kanaat geçiniyordu. (كان يعيش بالقليل وعصامي) Hem daha ne kadar olmuştu ki işe gireli, orta hâlli bir ailenin oğlu olan kahramanımız Ömer, zehir gibi (فتحا) bir gençti. Okulu birincilikle bitirmiş, üstüne çift ana dal yapmıştı. Mesaj da ortağı olan Ahmet’ten gelmiş toplantının saatini soruyordu. Hemen ona cevap yazdı, notları paylaştı, saatine bakıp yola koyuldu. İş yeri yakındı neyse ki ama o yokuş yok mu o yokuş, sanki koşu yapmış gibi insanı yoruyordu. Düz ilerlediği yoldan sağa dönüp yokuşa yöneldi “Yavaş ve sakin adımlarla ilerlemeliyim bu yokuşu, dünkü gibi hızlı yürürsem yine terleyeceğim ve tüm enerjim tükenecek” diye düşündü. Orta hızda yürümeye devam etti. Sakin adımlarla yürürken bir yandan da bu güneşli havanın tadını çıkarıyordu. (يستمتع) Tam yokuşun en dik kısmına yaklaşırken eğilerek yürümeye başladı, daha rahat bir şekilde yokuşu geçti. Toplantı için bütün gece çalışan Ömer son olarak notlarına göz attı. (القى نظرة) Proje sunumunu, yürüdüğü yokuş gibi son derece dikkatli, sakin ve keyif alarak yapmak istediğine karar verdi. Tam da öyle düşündüğü gibi uyguladı. Proje ortağı Ahmet mi, o da bir şeyler yaptı ama kahramanımız sabrının sonunda selamete erişti. (وصل إلى مبتغاه بسلامة بعد صبره) Artık projesi yatırım payı alacaktı. Ömer, sabır ve sakinlikle yaşadığı günlük sorununa getirdiği basit çözümü hayatının önemli bir alanına uygulayıp kazançlı çıktı.

1. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde benzerlerinden “çok iyi ve üstün” anlamı vardır?

- a) Göz attı b) Zehir gibi c) Tadını çıkarmak d) Kıt kanaat geçinmek

2. Sakin adımlarla yürürken bir yandan da bu güneşli havanıncümlesini aşağıdaki uygun kelimelerle tamamlayınız.

- a) Göz attı b) Zehir gibi c) Tadını çıkarmak d) Kıt kanaat geçinmek

3. “Kahramanımız sabrının sonunda selamete ulaştı.” cümlesindeki anlam aşağıdakilerden hangisidir?

- a) Benzerlerinden çok iyi ve üstün.

b) Karşılaştıkları güçlüğü sabırla yenmeye çalışan kimse, sonunda başarıya ulaşır.

c) Kısaca, dikkatli değil de şöyle bir bakıvermek.

d) Bir şeyin sağladığı güzelliklerden veya imkânlardan istediği gibi yararlanmak.

4. Metinde geçen “ göz attı, kıt kanaat geçiniyordu” deyimlerinin anlamlarını yazınız. Günlük hayatta hangi sıklıkta bu deyimleri duyuyorsunuz veya kullanıyorsunuz belirtiniz.

2. Genç Kızın Rüyası

Genç kız, dersini çalıştıktan sonra kanepenin kenarına kıvrıldı. Yüzüne vuran güneş ışığını; içinde, kalbinde hissediyordu. Ders çalışmayı bitirmenin verdiği rahatlık, doyunluk ile birazcık uykuyu hak ettiğini düşündü, son bir kez daha güneş ışığına baktı. Huzur ile gözlerini yumdu, uykuya daldı. “Neredeyim?” “Burası da neresi?” Camın kenarındaki sedire kıvrılmış bir şekilde kendini bulmuştu. “Bu güneşli sıcak odada, mavi pervazlı evde ne işim var?” Gözlerini açar açmaz bu düşünceler aklından geçmişti. Kimsecikler yoktu sadece kendisi vardı. Hayır, ayağa da kalkıp etrafı kolaçan etmedi. (تفقد) Yalnız olduğunu hissetti. Bu küçük güzel oda yöresel tarzda döşenmişti. Beyaz duvar boyası, duvarı ikiye bölen ahşap bölmelik, bölmeliğin bitiminde küçük bir dolap ve yan kısmına doğru uzanan kitap rafı vardı. Güneş ışınları kendi odasındaki gibi tatlı tatlı yüzüne yansiyordu. Kafasını kaldırdı, karşısındaki kitap rafının üstünde vesikalık fotoğrafları gördü. Fotoğraflar siyah beyazdı. Bir tanesi formalı bir kişinin gururlu yüzünün görüldüğü bir vesikalıktı. Diğer fotoğraf ise keskin bakışlı, saç uzunluğu ve şekli yüzünü, karakterini ve yakışıklılığını daha çok belli ediyordu. Bu vesikalıktaki kişi de son derece gururlu gözüküyordu. “Bu fotoğraf” dedi. “Tamam. Buldum bu benim babam, babamın gençlik fotoğrafı, diğeri de dedem olmalı” derken güneş gitti. İçerisi birden soğudu, gölgeler oluştu, bu gölgeler insan silüetini andırıyordu san ki, sonra derin bir karanlık tüm odayı kapladı. Oturduğu sedir bir anda ters yüz (انقلب على ظهره) oldu. Sanki zaman durdu. Gözünü açtığında her yer alt üst olmuştu (كان قد أصبح رأساً على عقب). Birden yüzüne vuran güneşin gittiğini, kıvrıldığı kanepede üşüdüğünü, vücudunun kaskatı kesildiğini (تيسس) hissetti. Uyanmıştı. “Korkunç bir kâbustu” dedi. Yüzündeki korku duruyordu. “Neden bu rüya! Bu pişmanlık hissi!” diye düşünmeye başladı. Yaşadığı şok geçmemişti. Durgun düşünceli, hâli tüm gün sürdü; sonra aklına geçenlerde babası ile yaptığı münakaşa geldi.

Babasını üzmüştü ama babasından af dilemişti, onun gönlünü almıştı (أخذ رضاه). Neden böyle bir rüya görmüştü ki. İçinde bir suçluluk hissettiği için bu rüyayı gördüğünü düşündü. Akşam yemeğini hazırlarken babasının sevdiği yemekleri yaptı. Yemekte ondan tekrar tekrar özür diledi, ona sevdiğini söyleyip ellerinden öptü.

1. Aşağıdaki cümlelere metindeki uygun deyimleri yazınız.

a) Oturduğu sedir bir andaoldu.

b) Babasını üzmüştü, kırmıştı ama babasından af dilemişti, onun

c) Gözünü açtığında her yer

d) Hayır, ayağa da kalkıp etrafı

2. Aşağıdaki deyimlerden hangileri birbirine yakın anlamdadır?

a) Kolaçan etmek, Gönül almak

b) Ters yüz olmak, Kaskatı kesilmek

c) Alt üst olmak, Ters yüz olmak

d) Kolaçan etmek, Kaskatı kesilmek

3. Metinde geçen ‘kaskatı kesilmek’ deyiminin gerçek ve mecaz anlamı arasındaki farkı yazınız.

3. Eskinin Değeri

Toz bulutları ve molozların arasında yürümek oldukça zordu. Tüm çevreyi inceliyor, fotoğraflıyordu. Kentin sokaklarında yürürken karşısına ihtişamlı bir yapı çıktı. Bu yapının medrese mi, cami mi olup olmadığını düşünürken aynı zamanda yapının etrafında dolaşıyordu. Olduğu yerde durdu. Başını kaldırdı turkuaz, yeşil, kırmızı tonlarının hâkim olduğu muhteşem kilim desenini görünce ağzı açık kaldı. Muazzam kilim deseni, taş oymacılığı ile yapılmıştı. Desenin renkleri hâlâ canlı, birbirleri ile son derece uyumluydu. Olayın cereyan edişinden (على حصولها) yarım gün geçmiş, güneş batmak üzereydi. Kenti savunan bir asker bile kalmamıştı. Aslında bu ağır başlı (بهیئتہ) yapı buradayım diyordu. Şimdi kaldığı yere gidip dinlenmeliydi. Yatağına uzandı. Bu medreseyi kim yapmıştı, mimarını merak etti. Tüm interneti taradı, bir sonuç bulamadı. Aklında sorular, merak içinde uykunun kollarına teslim oldu. Güneşin ilk ışıklarıyla kilim desenli medreseye vardı. Bu yıkık kent güzelliğinden neredeyse bir şey kaybetmemişti. Fotoğraf makinesinin deklanşörüne sıklıkla basıyor, en ince ayrıntısına kadar yapıyı fotoğraflıyordu. Yapının arkasında kalan kilim deseni, sanki başka bir dünyayı anlatıyordu. Kilimin içindeki her renk, her desen bu şehrin sahip olduğu özellikleri, güzellikleri yansıtıyordu. Renksiz, ruhsuz, kimliksiz gri sokaklarda bir anda karşısına çıkan bu medrese yaşamışlığı, hayatı anlatıyor devamı simgeliyordu.

Medresede kim bilir kimler yaşamıştı, kimler ilim öğrenmişti? Genç adam çocukluğundan beri bunu çok merak ediyordu. Burası doğduğu şehirdi. Bu şehre yeniden gelmek, çocukluğunun geçtiği yerlere ayak basmak (ان يضع خطوته) onu heyecanlandırmıştı. Saldırının üzerinden bir hafta geçmiş, her şey eski hâline dönmeye başlamıştı. Şehrin iki yüzünü (أنحاء المدينة) de gezdi, eskiden yeniye geçen sokaklar, evler, camiler, parklar eski ile yeninin kaynaşması farklı bir güzellik oluşturuyordu. Medresenin yıkılan duvarı, yapının mimarisine uygun bir biçimde restore ediliyordu. Kentin gri sokakları bir parça renklenmişti.

1. Yukarıdaki metinde geçen deyimleri yazınız.

.....

2. Metinde geçen deyimler ile ülkenizde kullanılan deyimler arasında benzerlik var mı? Kendi ülkenizde kullanılan şeklini yazınız.

.....

3. Metinde geçen deyimleri karşılayabilecek olan bildiğiniz, benzer deyimleri yazınız.

4. Kendinizi Arayın

Sunucudan sonra sesini ayarladı. Kürsüye yaklaştı. Bakışlarını salona çevirdi. “Beni bu kürsüye çıkmak için ikna eden hiç kimse olmadı. Evet, konuşma yapmam için teklif geldi. İkna başka bir şey “dedi. Yaşlı kadının ilk sözleri bu cümleler oldu. Söyleyeceklerimi dinleyin kendinize yakın olan cümleleri aklınıza yazın. Neyse, size çok ayrıntılı hayat hikâyemi anlatmayacağım, anlatacağım şeyler yaşadıklarımın bana hissettirdiği duygular. O zamanlar küçüktüm, annemden ayrı kalmak istemiyordum. Okula başlama yaşım gelmişti. Birinci sınıfın ilk günü kendime şunu söyledim, aynaya bakarak “Sen bu gün yeni bir hayata atılacaksın korkuyorsun, ama cesur olup bu zorluğun hakkından gelebilirsin (تستطيع أن تتغل عليها)”

dedim. Çok iyi hatırlıyorum. Okul hayatım boyunca hep ilgi çeken bir öğrenci oldum ama her zaman başarılı değildim. Lise son sınıftayım, üniversite sınavına gireceğim. Ben bir ümitsizliğe kapıldım (فقدت الأمل) “Kazanamazsam ne yapacağım?” korkusuydu, sonra geçti. Okudum, çalışmaya başladım ama sıradan işler beni tatmin etmiyor. İsteksiz bir şekilde işe gidip geliyorum. Sonra okula devam ettim. Yüksek lisans yapıyorum. Yine bir zorluktan geçiyorum, hissettiğim duygu küçük görülme mi desem yetersizlik hissi mi bilemiyorum, aldırmiyorum, çalışmaya devam ediyorum. Kendime telkin ediyorum yaparsın, yapmalısın gibi yaptım, geçtim. Doymuyorum ama daha fazla istiyorum. Gözüm hep yükseklerde (طموحتاي دائما عالية) Okumaya devam, başardıkça başarıma isteği sardı, beni durmuyorum yani okudum, devam ettim. Aynı zamanda iş, ev var. Çocuklar var. Çok yoruluyorum, pes ediyorum sonra tekrar yürekleniyorum (اتشجع) böyle devam etti. Bu konuma kadar geldim, dekan yardımcısı oldum. İçimdeki hâlâ durmuyor. Başka ne yapabilirim diye düşünüyor, uğraşiyor. İçimdeki beni hep ayakta tutan şey, beni canlı tutan ne biliyor musunuz? İçimdeki güneş, yolumu aydınlatan, benim yolumun sonundaki güneş. Öğrenme öğretme isteğidir. Ben milletimi ve işimi çok seviyorum. Kendimi bulup (اكتشفت ما ارغب ان اكونه) bu alana yönelmem zaman aldı. Ama kendimi buldum. Ne istediğimi buldum. Siz de kendinizi keşfedin istediğinizi bulun ve yapın...

1. Metinde geçen “hakkından gelmek” deyimini bir cümlede kullanınız.

.....

2. Metinde geçen “Kendimi bulup bu alana yönelmem zaman aldı.” cümlesini iki cümle hâline getiriniz.

.....

3. Çok yoruluyorum, pes ediyorum sonra tekrarböyle devam etti.? Cümlesinde boşluk bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

a) Kendimi bulup

b) hakkından gelebilirsin

c) Gözüm hep yükseklerde

d) yürekleniyorum

4. Metinde geçen “ümitsizliğe kapıldım, yürekleniyorum” deyimleri arasındaki anlam ilişkisini yazınız.

5. Gerçek Zenginlik

Yaşlı kadın sabah kalktı. Namazını kıldı. Akşamdan hazırladığı bir bardak sütünü içti. Kapısını kilitleyip yola çıktı. Ahırın kapısını açtığında hayvanları çoktan kalkmış, akşamdan kalan otları yiyordu “Küpeli sen neden yatyorsun?” dedi. En sevdiği ineğine... Evet, her birine ad takmıştı. Onlar onun biricik yavrularıydı. Küpeli, sahibinin sesini duyunca hemen ayağa kalktı. Beli bükülmüş, elinde bastona benzeyen bir değnek yürüyen mavi gözlü yaşlı kadın, hayvanlarının suyunu tazeledi. Ardından yemliklerine yem ve saman ekledi. İnekler yemlerini yerken iskemlesini alıp Küpeli’nin önüne oturdu. Sütünü sağmaya başladı. Tüm ineklerin sütünü sağdı, kovaların kapaklarını sıkıca kapatıp kenara çekti. Duvara yaslı olan küreği alıp hayvanların gübrelerini temizlemeye koyuldu. Beli bükülmüş yaşlı kadın, bu işleri yaparken sanki başka bir havaya bürünüyordu (اكتشفت ما ارغب ان اكونه). Bütün işi, saat dokuza gelmeden bitmişti. Her gün bu işleri yapıyor, hiç şikâyetçi olmuyordu. Elinde iki kova sütle ahırdan çıktı. Yolda karşılaştığı kişiler, ona selam veriyor, hürmet ediyorlardı (كانوا يحترمونها). Evine geldi. Sütleri süzgeçten geçirip pişirmek için ocağa koydu. Bu sırada bir çırpıda hamur yoğurdu.

Mayalanması için ocağın yanına koydu. Derken kapısı çaldı. Yine ona bir şey danışmak için gelen köylülerdi. Misafirini en samimi şekilde ağırladı (استضافت). Yeni kaynamış sütte ikram etti. Derdini dinledi, yolcu etti (ودعت). Ocağın yanındaki hamura baktı kabarmış, taşmıştı. Hamuru ve içine koyacağı malzemeleri alıp köyde fırın yakılan eve gitti. Orada ekmeklerini katmerlerini gözlemelerini yaptı, pişirdi. Eve dönerken sabahki komşusuna uğrayıp ineğinin doğumuna yardım etti. Bir iki gözleme bırakıp evine doğru yol aldı. Yoğurt yapmak için bıraktığı süt kazanı ancak ılımış, gerekli sıcaklığa gelmişti. Yoğurdu mayaladı. Akşam yemeğini yedi. Tekrar ahıra gitti. Süt sağdı. Saat çok geç olmuştu. Yattı. Sonraki gün yine aynı şeyleri yaptı. Bir farkla bu sefer kahvaltıda çocukları ve torunları vardı. Yaz tatili için geldikleri köylerinde anneannelerinin yaptığı gözlemeleri, yağları, reçelleri ve yoğurdu kahvaltıda yiyorlardı. Mavi gözlü yaşlı kadın, bu manzarayı aklına kazıdı (حفرتها في ذاكرتها). Bütün zenginliği bu manzaraydı.

1. Metinde geçen deyimlerin anlamlarını yanınızdaki arkadaşınıza sorunuz. Cevaplarınızı deyimlerin altına yazınız.

Başka bir havaya bürünüyordu

Hürmet ediyorlardı

Yolcu etti

.....

.....

.....

Samimi şekilde ağırladı

Zihnine kazıdı

.....

.....

2. Aşağıdakilerden hangisi “hürmet etmek” deyiminin anlamıdır?

- a) saymak, saygı göstermek
- b) Yola çıkacak bir kimseyi uğurlamak
- c) Unutulmayacak şekilde önemseyip akılda tutmak
- d) Konuğa gerekli ilgiyi göstermek

6. İlk Kitap

Kitabın sayfalarını çevirirken aklına kitabı nasıl aldığı geldi. O zamanlar ortaokul ikinci sınıfa gidiyordu. Öğretmeninin ödev verdiği kitabı kırtasiyeden almak için kırtasiyeye gitmiş ama bulamamıştı. Kitabı sipariş ettikten sonra her gün gelip gelmediğini kontrol için sürekli kırtasiyenin yolunu tutuyordu. (يأخذ اتجاه) Kırtasiye sahibi kadın ile bu süre içinde arkadaş olmuştu. Hatta kadın ona takma isim bile vermiş kitabın ismi ile hitap etmişti. “Sen mi geldin Dokuzuncu Hariciye Koğuşu müdemi isterim kitabın geldi” demişti. Mutluluktan yüzü aydınlanan (ينور وجهه) gözleri gülen (تبرق/تلمع عينيه) çocuk, kitabı alıp heyecanla incelemeye başladı. Kitabın ücretini ödemeyi bile neredeyse unutuyordu, ücreti ödedi ve kırtasiyeden ayrıldı. Kitabı yolda inceliyor, okuyor, kapatıyor açıyordu. Yol boyunca kitabı inceledi. Bu, onun satın aldığı ilk kitabıydı. Kitabı incelediğinden eve geç döndü. Annesine odasında olacağını söyleyip yatağına uzandı. Elindeki kitabı ilk sayfasından okumaya başladı. Kitabı okudukça kendi kendine bir şeyler mırıldanıyor, yorum yapıyordu. Sanki karşısında biri varmışçasına kimi zaman kızıyor, kimi zaman hak veriyor ve ya üzülüyordu. Adeta kitaptaki karakterle konuşuyordu. Hatırladığı anılarından biri de kitabı yolda okurken neredeyse bir ağaca çarpacak olmasıydı. Kendini kitaba öyle kaptırmıştı (اندمج مع الكتاب بشكل وكان) ki sanki karakterle o anı yaşıyordu. Durdu, düşündü, kaç yıl olmuştu ki hayat kısa ve zaman akıp

geçiyordu. (وكان الوقت ينساب ويمضي) Kitabı kapattı her zamanki yerine koydu. Özenerek oluşturduğu kitaplığına mutlulukla baktı. Ne çok anı vardı bu kitaplıkta. Eline aldığı çerçevede ise şu cümleler yazılıydı; “Bana göre kitap okumak; başka hayatlara dokunmak, sanki başka dünyalarda yaşamak, başka zamanlarda var olmaktı.” Kimi insana kitap okumak farklı duygular hissettirir. Kitap okumak ona bu duyguları yaşatıyordu. Kendini o yazılanların, hikâyelerin içinde buluyordu. Bütün heyecanı bundandı.

1. "Bu yaşta sonra kendimi sigaraya kaptıracağım hiç aklıma gelmezdi doğrusu." cümlesindeki anlam metindeki hangi deyimle benzer anlamda kullanılmıştır? Yazınız.

.....

2. Metinde geçen “Kendini kitaba öyle kaptırmıştı ki sanki karakterle o anı yaşıyordu.” cümlesinde bulunan deyim anlamını yazınız. Sizin kendinizi kaptırarak okuduğunuz kitaplarınız var mı? Yazınız.

.....

3. Metinde geçen deyimleri farklı cümlelerde kullanınız.

Sonuç ve Tartışma

Dil öğrenilirken yalnızca hedef dil değil dilin kültürü de öğrenilmektedir. Deyimler, dilimizin zenginliğidir. Türk milletinin kültürü, düşünüş ve yaşayış biçimi, inancı, siyasal ve toplumsal yapıları diline dair önemli ipuçları vermektedir. Türkçe deyimlerin ana dili ve yabancı dil olarak öğretilirken bu hususlara dikkat edilip belirlenen öğretim programı çerçevesinde verilmesinin daha faydalı ve kalıcı olacağı düşünülmektedir. Bilindiği üzere öğrenciler orta seviyeden itibaren soyut kavramlar, kalıp sözler ve deyimlerle karşılaşmaktadır. Bu bağlamda öğrenci, orta seviyeden itibaren soyut ifadelerle karşılaşarak, kültürün derinliklerine doğru bir ilerleme gösterir, yeni kelimeler keşfederek öğrendiği dili daha etkin bir şekilde kullanabilir.

Deyimlerin öğretilmesinde pek çok yöntem ve teknik kullanılmış ve deyimler birçok araştırmaya konu edilmiştir. Bu araştırmalar arasında şarkı, hikâye vb. metinler gibi çeşitli etkinlikleri konu alan çalışmalar bulunmaktadır. Güneş (2009) “Yabancı Dil Öğretiminde Deyim Öğretimi: Yöntemler, Teknikler ve Uygulamalar” adlı çalışmasında deyim öğretiminde gazete, televizyon programları, edebî eserler gibi çeşitli kaynaklardan yararlanılması, deyimlerin içerdikleri anahtar sözcüklere, ifade ettikleri anlamlara göre sınıflandırılması gerektiğini, görsel ve işitsel materyallerin kullanılmasının deyim öğretimini zenginleştireceğini belirtmektedir.

Akpınar ve Açık (2010) “Avrupa Dil Gelişim Dosyası Bağlamında Yabancılara Türkçe Öğretiminde Deyim ve Atasözlerinin Öğrenme – Öğretme Sürecine Aktarımı” başlıklı araştırmalarında deyim ve atasözlerinin ayrı bir ders olarak işlenmemesi, kitaplar için hazırlanan metinlere ve diğer materyallere dağıtılması uyarısında bulunmaktadır. Ayrıca öğrencinin deyim ve atasözünün hangi bağlamlarda kullanıldığını ancak bu yolla fark edebileceğini dile getirmektedir. Akpınar (2010) ”Deyim ve Atasözlerinin Yabancılara Türkçe Öğretiminde Kullanımı Üzerine Bir Araştırma” adlı çalışmasında materyallerin sadece kitaplarla sınırlı kalmamasını, görsel, işitsel her türlü materyalin (hikâye kitapları, düzeylere uygun hazırlanmış sözlükler, posterler..vb.) geliştirilmesini önermektedir.

Şalvarlı'ya (2010) göre deyimler ayrı bir ders olarak işlenmemelidir. Deyimler bir öğretim sürecinin her aşamasında verilmelidir. Okuma metinlerinin içerisinde yeri geldiğinde kullanılmalıdır. Metinler içerisinde geçen deyimler metnin altında verilmelidir. Öğrenci metni okuduğunda deyim ne anlama geldiğini tespit edebilmelidir. Ders kitaplarında da metinler içerisinde geçen deyimler kitapların arkasında deyimler sözlüğü adıyla yer almalıdır. Mutlu (2016) “Yabancılara Türkçe Öğretiminde Benzer Atasözü ve Deyimlerin Önemi ve Polonyalılara Türkçe Öğretiminde Bunların Kullanımı” adlı çalışmasında atasözü veya deyim hikâyesinin de doğrudan bir materyal olarak kullanılabilceğini ifade etmektedir.

Erten Dalak'a (2017) göre deyim öğretimi kelime öğretiminden ayrı tutulduğunda öğretmenler için de zorlu bir süreç yaşanabilmektedir. Bu nedenle, öğretmen adayları için lisans eğitiminde ve öğretmenler için hizmet içi eğitimde bu alana yönelik uygulamalı çalışmalar yapılarak öğretim süreci daha etkili hâle getirilebilir. Tekin (2019) “Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Kitaplarında Atasözü ve Deyimlerin Öğretim Stratejileri Üzerine Bir Durum Tespiti” adlı çalışmasında öğrencilerin hatırlama becerilerini kullanmalarının ve öğrenmeyi pekiştirmelerinin önemine vurgu yaparak bazı atasözü ve deyimlerin farklı ünitelerde farklı bağlamlar içinde tekrarlanması önermektedir. Koparıcı (2019) “Yabancı Dil Olarak Türkçe B1 Seviyesinde Deyim Öğretimi / Öğrenimi” adlı çalışmasında deyim öğretiminin sözcük öğretimiyle iç içe yapıldığını bu durumun da soyut ve mecaz unsurlar taşıyan deyimlerin öğretimini zorlaştırdığını vurgulamaktadır. Deyimlerle ilgili özel etkinlik alanları oluşturulmalı ve bu alanlarda deyimlerle ilgili farklı etkinliklere yer verilmelidir. Deyim öğretimi sözcük öğretimi gibi tek tek sözcüklerin anlamı üzerine odaklanılarak değil bağlam temelli ve kalıp hâlinde yapılmalıdır. Keray, Dinçel ve Savur (2019) “Yabancılara Türkçe Deyim ve Atasözü Öğretiminde Kullanılabilecek Bir Araç: Tarkan Şarkıları” adlı çalışmada Türkçe öğrenen yabancı öğrencilerin zevkli bir şekilde tekrar yapabilecekleri, gündelik yaşamda sıklıkla duyup daha kolay hatırlayabilecekleri Tarkan şarkılarının deyim ve atasözü zenginliği bakımından yabancılara Türkçe öğretiminde etkili bir araç olarak kullanılabilceğini ortaya koymuştur.

Bu çalışmanın amacı, deyimleri hikâyelerle kurgu içerisinde öğrencilere sezdirmek ve kaynak dil desteği ile öğrenmenin kalıcılığını sağlamaktır. B1-B2 seviyesindeki kelime öğretimi için aracı dil destekli, bir uygulama önerisi mahiyeti taşıyan bu çalışmanın, “Yabancılara Türkçe Öğretimi” ile ilgili hazırlanacak materyallerde okuma metinleri vasıtasıyla kelime öğretimi etkinlikleri için bir alternatif bakış oluşturulabileceği düşünülmektedir.

Kaynakça

- Aksan, D. (2001). *Türkçenin Gücü*. Ankara: Bilgi Yayınları.
- Akpınar, M. (2010). *Deyim ve Atasözlerinin Yabancılara Türkçe Öğretiminde Kullanımı Üzerine Bir Araştırma*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, Ankara.
- Akpınar, M. ve Açıık, F. (2010). Avrupa Dil Gelişim Dosyası Bağlamında Yabancılara Türkçe Öğretiminde Deyim ve Atasözlerinin Öğrenme-Öğretme Sürecine Aktarımı. *III. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu*. Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Erten Dalak, H. (2017). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde İletişimsel Yaklaşımın Deyim Öğretimindeki Başarıya Etkisi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Ankara.
- Güneş, S. (2009). Yabancı Dil Öğretiminde Deyim Öğretimi: Yöntemler, Teknikler ve Uygulamalar. *Dilbilim*, 2 (2), 59-78.
- Kaplan, M. (2001). *Kültür ve Dil* (14. Baskı). İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Keray, D. B. ve Savur, H. (2019). Yabancılara Türkçe Deyim ve Atasözü Öğretiminde Kullanılabilecek Bir Araç: Tarkan Şarkıları. *International Journal of Language Academy*, (7), 1.
- Koparıcı, I. F. (2019). *Yabancı Dil Olarak Türkçe B1 Seviyesinde Deyim Öğretimi/Öğrenimi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Ankara.
- Kula, O. B. (2012). *Dil Felsefesi Edebiyat Kuramı-I*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yay.
- Mete, F. (2014). Kültürel Ortaklığın Göstergesi Deyimlerin Öğretimi. *Türkoloji Dergisi*, 21 (2), 113-128.
- Mutlu, K. (2016). Yabancılara Türkçe Öğretiminde Benzer Atasözü ve Deyimlerin Önemi ve Polonyalılara Türkçe Öğretiminde Bunların Kullanımı. *Bellekten*, 64 (2), 245-268.
- Şalvarlı, B. (2010). *Türkçe Deyim Öğretimi İçin Metin Hazırlama*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Tekin, E. (2019). *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Kitaplarında Atasözü ve Deyimlerin Öğretim Stratejileri Üzerine Bir Durum Tespiti*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, İstanbul.